

JACK EL-HAI

GÖRING A PSYCHIATER

IKAR

OSUDOVÉ STRETNUTIA
S NACISTICKÝM ZLOČINCOM

GÖRING
A
PSYCHIATER

JACK EL-HAI

GÖRING
A
PSYCHIATER

OSUDOVÉ STRETNUTIA
S NACISTICKÝM
ZLOČINCOM

IKAR

Original title: The Nazi and the Psychiatrist

Copyright © 2013 by Jack El-Hai.

This edition published by arrangement with **PublicAffairs**,
an imprint of Basic Books Group, a division of Hachette Book Group,
Inc., New York, New York, USA. All rights reserved.

Cover design by Philip Pascuzzo

Translation © 2025 by Zuzana Smolinská

Slovak edition © 2025 by IKAR, a.s.

Všetky práva sú vyhradené. Nijaká časť tejto publikácie
sa nesmie reprodukovať, ukladať do informačných systémov
ani prenášať akýmkoľvek spôsobom v žiadnej podobe –
elektronicky, mechanicky, fotokopírovaním,
nahrávaním alebo inak – bez predchádzajúceho
písomného súhlasu vlastníka autorských práv.

ISBN 978-80-575-0316-3

PRE ESTELLE EL-HAIOVÚ
A DR. ARNOLDA E. ARONSONA

S láskou a vdáčnosťou

OBSAH

Hlavné postavy 9

1. KAPITOLA	Dom 13
2. KAPITOLA	Mondorf-les-Bains 17
3. KAPITOLA	Psychiater 45
4. KAPITOLA	Medzi ruinami 77
5. KAPITOLA	Atramentové škvrny 111
6. KAPITOLA	Nevítaný návštevník 149
7. KAPITOLA	Palác spravodlivosti 179
8. KAPITOLA	Nacistická myseľ 217
9. KAPITOLA	Kyanid 251
10. KAPITOLA	Post mortem 293

Poďakovanie 309

Poznámky 313

Bibliografia 347

Register 371

Fotopríloha medzi stranami 240 – 241

HLAVNÉ POSTAVY

PERSONÁL NORIMBERSKEJ VÄZNICE

Plukovník Burton Andrus, veliteľ
Kapitán John Dolibois, dôstojník pre sociálne záležitosti
Poručík Gustave Gilbert, psychológ
Major Douglas McGlashan Kelley, psychiater
Howard Triest, prekladateľ

NORIMBERSKÍ OBŽALOVANÍ

Karl Dönitz, admirál a Hitlerov nástupca
Hans Frank, generálny guvernér okupovaného Poľska
Hans Fritzsche, novinár, pracoval na nemeckom ministerstve pre verejnú osvetu a propagandu
Wilhelm Frick, ríšsky minister vnútra, posledný protektor Čiech a Moravy
Walther Funk, minister hospodárstva
Hermann Göring, ríšsky maršal a vrchný veliteľ Luftwaffe
Rudolf Hess, zástupca führera
Alfred Jodl, náčelník Operačného štábu Vrchného veliteľstva brannej moci

Ernst Kaltenbrunner, náčelník Hlavného úradu ríšskej bezpečnosti

Wilhelm Keitel, náčelník nemeckého Vrchného veliteľstva brannej moci

Robert Ley, vedúci Nemeckého frontu pracujúcich

Konstantin von Neurath, minister zahraničných vecí (do r. 1938)

Franz von Papen, nemecký vicekancelár

Erich Raeder, hlavný veliteľ nemeckého námorníctva

Joachim von Ribbentrop, minister zahraničných vecí

Alfred Rosenberg, ideológ nacistickej strany a ríšsky minister pre východné okupované teritória

Fritz Sauckel, splnomocnenec pre nasadenie/nábor otrockej pracovnej sily

Hjalmar Schacht, prezident Ríšskej banky a minister hospodárstva (do r. 1937)

Baldur von Schirach, vodca Hitlerjugend

Arthur Seyss-Inquart, rakúsky kancelár a ríšsky komissár pre Holandsko

Albert Speer, ríšsky minister pre zbrojenie a muníciu

Julius Streicher, vydavateľ týždenníka *Der Stürmer*

PREDSTAVITELIA MEDZINÁRODNÉHO

VOJENSKÉHO TRIBUNÁLU

William „Divoký Bill“ Donovan, špeciálny asistent hlavného žalobcu

Robert Jackson, hlavný právny zástupca obžaloby (USA)

Sudca Geoffrey Lawrence, predseda Medzinárodného tribunálu

RODINA DOUGLASA MCGLASHANA KELLEYHO

Charles McGlashan, starý otec

June McGlashanová, matka

George „Doc“ Kelley, otec

Alice Vivienne „Dukie“ Hill Kelleyová, manželka

Doug, Alicia a Allen Kelleyovci, deti

1

DOM

KELLEYOVCI OBÝVALI ROZMERNÚ VILU v stredomorskom štýle na Highgate Road v kopcoch nad Kensingtonom na sever od kalifornského Berkeley. Strecha z červených škriadiel sa týčila vysoko nad vzdialenými búrlivými vodami zálivu, no bližšie k štyrom terasám a kamenným chodníkom, ktoré sa kľukatili po svahu pomedzi sekvoje a ovocné stromy, stáli náhrobné kamene cintorína Sunset View.

Dom Kelleyovcov bol postavený do tvaru písmena U a nádvoriu uprostred dominoval malý kolotoč a detský bazén. Vstupné dvere sa otvárali do haly ústiacej naľavo do kuchyne, kde doktor pripravoval pre rodinu jedlo vo veľkej rúre, na grilovacej platni a v mlynčeku na mäso. Pri kuchyni stála komora s mrazničkou. Presne na tomto jeme bzučiacom domácom spotrebiči raz sedel jeho najstarší syn a premýšľal, že svojho otca zabije sekerou.

Vstupná chodba viedla do kúpeľne napravo, kde sa prvý deň roku 1958 odohrala desivá scéna. Ďalej tu bola obývačka s kozubom, dlhou pohovkou a doktorovým zeleným koženým kreslom. Na dlážke ležal koberec a nábytok bol postavený k stene, aby sa vytvoril priestor pre hostí. Niekedy sa tam Dr. Kelley hrával s najstarším synom hru. Chla-

pec musel opustiť miestnosť a doktor v jeho neprítomnosti čosi posunul, napríklad ceruzku na nízkom konferenčnom stolíku. Keď sa chlapec vrátil, musel určiť, čo sa zmenilo.

Za obývačkou bola spálňa doktora Kelleyho a Dukie s výhľadom na zadnú časť polakrového pozemku. Ak sa deťom podarilo vkĺznuť do malého šatníka vedľa spálne, mohli načúvať hádkam svojich rodičov.

Zo spálne stúpalo načierno morené schodisko na poschodie do slnkom zaliatej chodby, kde na drevenej podlahe pod koberčekom ostala stopa po guľke. Na konci chodby bola Kelleyho pracovňa, no ešte predtým návštevník prechádzal okolo dverí do komory, kde skladoval rekvizity na svoje kúzelnícke vystúpenia.

Okno v pracovni ponúkalo ohromujúci výhľad na zátoku Golden Gate vrátane veže väznice na ostrove Alcatraz. Keď Dr. Kelley natočil svoju stoličku k výhľadu a zadíval sa smerom na Alcatraz, možno si spomenul na celé tie mesiace práce v inej väznici v Norimbergu. Jeho stôl bol vždy uprataný. V skrinkách a malom laboratóriu mal pílu na kosti, laboratórny stolík, trecie misky, horáky na alkohol, odmerné valce a kadičky, zbierku kryštálov, botanické vzorky na sklíčkach, dve ľudské lebky a rozsiahlu zbierku chemických látok, pričom mnohé z nich boli toxické.

Deti spávali v izbách v suteréne. Zvykli sa báť otcovej nepredvídateľnosti, keď im prišiel zaželať dobrú noc. Keď začuli vŕzganie schodov pod jeho váhou, vedeli, že majú len zopár sekúnd pripraviť sa na jeho aktuálne rozpoloženie.

Posledná hádka sa začala v kuchyni. Keď sa Dr. Kelley a Dukie doťahovali, zvykla si Dukie vziať kabelku a na zvyšok dňa sa vypariť. V ten osudný deň vytrielil Dr. Kelley z kuchyne. Kvíliač vybehol hore schodmi do svojej pracov-

ne. Zatresol za sebou dvere natoľko razantne, až prevrhol porcelánovú zarážku na dvere, ktorej črepy sa rozsypali po schodisku. O pár minút vyšiel, ukrývajúč čosi vo svojej ruke. Zbehol dole a zastavil sa na podeste, akoby bol na javisku a obývačka bola jeho hľadiskom. Skríkol čosi, čo šokovalo jeho manželku, otca aj deti. Potom si dačo vložil do úst a prehltol.

2

MONDORF-LES-BAINS

LIETADLO, KONKRÉTNE DROBNÝ PIPER L-4, sa nedokázalo pohnúť, pretože jeho jediný pasažier Hermann Göring, niekdajšie letecké eso z prvej svetovej vojny a kedysi obávaný veliteľ Luftwaffe, dnes najvyšší žijúci predstaviteľ Tretej ríše, vážil priveľa na bezpečný odlet.

Aktuálna nehybnosť bola pre Göringa celkom netypická. Predtým sa celé týždne ustavične presúval, v neistote a nebezpečenstve. Najprv evakuoval milovanú loveckú usadlosť a reprezentatívne sídlo Carinhall. Istý čas bol na príkaz Adolfa Hitlera dokonca v domácom väzení po tom, čo sa podľa vlastného názoru priam heroicky ponúkol prevziať nacistickú vládu do vlastných rúk. Vzápätí Göring zistil, že Martin Bormann vydal príkaz na jeho odstránenie, a tak sa spod dohľadu *Schutzstaffel* (SS) rýchlo vyšmykol.

Menej než štyridsaťosem hodín predtým, než nastúpil do pipera, deň pred nemeckou kapituláciou, čiže 7. mája 1945, poslal Göring cez rozpadajúcu sa bojovú líniu list americkému vojenskému veleniu. Uznal nevyhnutný rozpad nacistického Nemecka, no Spojencom ponúkol sformovať novú ríšsku vládu. Brigádneho ge-

nerála americkej armády Roberta I. Stacka ohromila smelosť odosielateľa a krátko nato už sedel na čele konvoja vojakov v džípoch, ktorí plánovali Göringa zajať. Na jeho procesiu vozidiel narazili kúsok od rakúskeho mestečka Radstadt. Göring sa viezol v Mercedese Benz s nepriestrelným sklom.

Šofér doňho štuchol a oznámil: „Sú tu Američania, *Herr Reichsmarschall*.“ Göring sa naklonil k svojej manželke Emmy a povedal: „Mám z toho celého dobrý pocit.“ Stack vystúpil z vozidla americkej armády a muži si navzájom zasalutovali. Göring a jeho manželka, kedysi jeden z najmocnejších párov Európy, sa dopracovali na koniec svojej vlastnej vojny. Emmy plakala. Stretnutie s dôstojníkmi nepriateľskej strany na ceste plnej utečencov bolo, ako neskôr napísala, „nepochybne pre nás extrémne bolestivým momentom“.

Stack zatelefonoval do poľnej kancelárie generála Dwighta D. Eisenhowera, vrchného veliteľa spojeneckých síl v Európe, aby ho informoval, že Göringa zajali. Ríšsky maršal sám seba považoval za najcharizmatickejšieho a v zahraničí najobdivovanejšieho spomedzi nemeckých vrcholných predstaviteľov. Bol presvedčený, že ho Eisenhower dá čoskoro prepustiť. Americkí vojaci eskortovali Göringa s rodinou na zámok Fischorn pri Zell am See, kde Göring dokonca žartoval so svojimi väzňami, kým sa jeho rodina usadila vo svojich komnatách na druhom poschodí, a potom sa so Stackom navečeral. Göring vysvetlil Emmy, že nasledujúci deň odíde na stretnutie s Eisenhowerom, no čoskoro sa k nej vráti. „Nestrachuj sa, ak budem preč o deň či dva dlhšie,“ vrazil jej, no keď sa zamyslel, dodal: „Ak mám byť úprimný, mám pocit, že to bude v poriadku. Nemyslíš?“

Göring nocoval na veliteľstve Siedmej americkej armády v Kitzbühli, kde požiadal o záruky bezpečnosti a osobné stretnutie s Eisenhowerom. Jeho väznitelia mu oznámili, že také stretnutie je veľmi nepravdepodobné, no Stack a jeho personál sa aj tak správali ku Göringovi mimoriadne zdvorilo. Počas recepcií napríklad nacistický pohlavár popíjal šampanské s americkými vojakmi, pózoval na fotografie, dokonca prehovoril na tlačovej konferencii. Bolo to naposledy, čo sa s ním zaobchádzalo ako s vysokopostaveným reprezentantom štátu, za akého sa koniec koncov aj sám pokladal.

Nasledujúce ráno vzali Göringa odetého do sivej uniformy Luftwaffe na okraj neďalekej prístávacej dráhy, do tesnej kabíny pipera, kde čoskoro vysvitlo, že toto lietadlo nezvládne prepraviť viac ako stodvadsaťkilový náklad.

Komusi sa podarilo nájsť o čosi väčšie lietadlo, Piper L-5, disponujúce dostatočnou konskou silou, aby nacistického väžňa previezlo. Göring nastúpil a usadil sa na zadnom sedadle, no objavila sa ďalšia prekážka. Nedomohol sa opásť bezpečnostným pásom. Chytil voľný pás, pokrčil plecami a pilotovi amerických vzdušných síl kapitánovi Bo Fosterovi, poverenému jeho prepravou, len sucho povedal: „*Das gut.*“ Potom sa nonšalantne laktom oprel do okna o trup lietadla, a Foster mohol vojsť na odletovú dráhu a zdvihnúť stroj do vzduchu.

Piper o päťdesiatpäť minút pristál v nemeckom Augsburgu, kde už čakali spravodajskí dôstojníci Siedmej armády. Po ceste Göring s Fosterom v zmesi nemčiny a angličtiny diskutovali o zaujímavostiach, nad ktorými leteli.

Göring ukazoval na menšie letiská a priemyselné areály, ktoré rozpoznal. Rozprávali sa aj o iných veciach, Foster sa ho napríklad spýtal, kedy začalo Nemecko vyvíjať lietadlá s prúdovým motorom. Göring odvetil: „Príliš neskoro.“ A rozosmial sa. Ríšsky maršal bol vtipný a vľúdny, a hoci mal Foster v puzdre zavesenom cez rameno pištoľ kalibru .45, keby sa jeho zajatec, sám nesmierne skúsený pilot, pokúsil zneužiť ich blízkosť a prebrať kontrolu nad lietadlom, nedokázal by zložiť ruku z riadenia, aby sa bránil. On aj aktuálne najslávnejší vojnový väzeň na svete boli navzájom bezbranní.

Keď pristáli, Foster poprosil Göringa, či by sa mu nepodpísal na prázdnu stránku letovej správy. Necelá hodina v tesnej blízkosti s Göringom ho zneistila. „Bol ako jeden z našich dôstojníkov, akoby som prišiel vyzdvihnúť [niekoho z nich],“ spomínal o niekoľko desaťročí neskôr. „Nezmenilo to môj pohľad na vojnu, no ukázalo mi to, že sú...“ Vetu nechal nedokončenú. „Nuž,“ skúsil znova, „povedzme, že som začal spochybňovať všetko, čo sme dovtedy o tých zákerných ľuďoch vedeli.“

Emmy a Edda Göringové, manželka a päťročná dcéra ríšskeho maršala, boli premiestnené na hrad Veldenstein, rodinný majetok vo Frankónii.

V Augsburgu Göringovi dovtedajšie privilégia odňali. Dozorcovia mu odobrali jeho milovanú palicu ríšskeho maršala, viac než dvojkilogramový predmet zo slonoviny gravírovaný zlatými orlami a platinovými krížmi, zdobený 640 diamantmi, ktorý mu Hitler venoval v roku 1940. Na druhej strane ešte vždy sa mohol stravovať v jedálni

pre dôstojníkov a popíjať alkoholické nápoje (zrejme aby bol pri výsluchoch viac naklonený spolupráci), kde sa tešil užasnutému rešpektu amerických vojakov a užíval si pozornosť medzinárodnej tlače. Naposledy sa rozprával so svojím mladším bratom Albertom, odporcom nacizmu, ktorý počas vojny pomáhal českému odboju a často aj prenasledovaným Židom. Naznačil mu, že zrejme vo väzení strávi nejaký čas. „Ty budeš čoskoro voľný,“ povedal údajne Albertovi. „Postaraj sa o moju ženu a dieťa. Zbohom.“

Eisenhower aj naďalej ignoroval Göringove žiadosti o rozhovor „muža s mužom“. Väzeň mal čoskoro zistiť, že sa má pripraviť na ďalší presun, naplánovaný na 20. mája. Povolili mu zobrať si so sebou jedného pobočníka a Göring si vybral svojho dlhoročného sluhu Roberta Kroppa.

Jeho ďalšou destináciou sa stala luxemburská obec Mondorf-les-Bains, kde Američania zriadili vyšetrovacie centrum s kódovým názvom *Ashcan* (popolnica). S rovnakou cieľenou neúctou pomenovali Briti jeden zo záchytných táborov pre nepriateľských vojakov *Dustbin* (odpadkový kôš). Göring sa možno výberu lokality potešil, pretože Mondorf, starobylé kúpeľné mestečko vklinené medzi luxemburské hranice s Francúzskom a Nemeckom, bol známy svojimi vinicami, parkmi, kvetinovými záhonmi a elegantnými hotelmi. Americkí vojaci však v rámci príprav na príchod zajatých nacistov odniesli z veľkoryso zdobeného, no aktuálne upadajúceho hotela Palace všetok nábytok a miestnosti pre svojich „hostí“ nechali okrem rozkladacích postelí so slamenými matracmi prázdne. Odmontovali lustre a namiesto okenného skla, cez ktoré sa ponúkali čarovné výhľady na mestečko, vsadili kovové mreže s nepriestrelnými tabuľkami plexiskla. Vojaci okolo hotela vybudovali palisádu so štyrmi strážnymi vežami

vyzbrojenými guľometmi. Čoskoro sa mali doplniť reflektory, štyriapolmetrový plot z ostnatého drôtu, v ktorom prúdila elektrina, aj ďalšie stanovištia pre guľomety.

S takouto okázalou prestavbou bolo pre nového riaditeľa Ashcanu, armádneho plukovníka Burtona C. Andrusa, pomerne náročné udržať v tajnosti nový účel niekdajšieho hotela. Napriek tomu sa o to pokúšal, dokonca aj keď sa tam začali sťahovať ďalší prominentní nacisti. Medzi prvými prišiel veľkoadmirál Karl Dönitz, formálne posledná hlava Tretej ríše, ktorého Hitler ustanovil za svojho nástupcu namiesto Göringa v ostatnom záchvate urazenej pýchy. Priviezli aj veliteľa ozbrojených síl Wilhelma Keitela a jeho zástupcu Alfreda Jodla, rovnako ako Roberta Leya, mentálne nestabilného vodcu Nacistického frontu pracujúcich, ktorý ako väzeň deklaroval svoj nezáujem o jedlo a nápoje, no požiadal súrne o ženskú spoločnosť. Niekdajší ríšsky guvernér okupovaného Poľska Hans Frank sa už stihol v zajatí dvakrát pokúsiť o samovraždu a nacistický ideológ Alfred Rosenberg sa zotavoval z vyvrtnutého členka, ktorý si spôsobil pri sérii pitiek, keď utápal žiaľ nad koncom vojny. Riaditeľ Nemeckej ríšskej banky Hjalmar Schacht sa počas vojny postavil Hitlerovi a skončil za to v koncentračnom tábore. Bol tu aj Julius Streicher, vydavateľ notoricky známeho antisemitského časopisu *Der Stürmer* (Útočník), ktorý strávil posledné dni na slobode v bavorských Alpách, vystupujúc ako maliar krajíniek. Napokon mal Andrus v Mondorfe na starosti až päťdesiatdva vysokopostavených nemeckých armádnych a politických predstaviteľov. Neskôr spomínal, že sa obával útokov na väznicu zvonku, „buď zo strany fanatických nacistov, ktorí by sa vážnov pokúšali zachrániť, alebo od obyvateľov Luxem-

burska, ktorí nenávideli nielen nacistov, ale všetkých Nemcov za kruté zaobchádzanie, ktorému boli vystavení [počas vojny]“. Skupinka 176 Luxemburčanov sa dokonca v Mondorfe zotavovala po prežití hrôz v koncentračnom tábore Dachau a patrila k tým, ktorým by nik nevyčítal, keby chceli nacistických pohlavárov lynčovať.

Andrus bral svoju prácu vážne. S vyleštenou prilbou, okuliarmi s kovovým rámom, úsečným spôsobom komunikácie a meravým postojom bol stelesnením vojenskej prísnosti a trval na tom, aby sa k nemu jeho nacistickí väzni správali ako k svojmu veliacemu dôstojníkovi – s úctou. Hoci ho časopis *Time* opísal ako „bucľatého nízkeho chlapíka, ktorý pripomína nafúknutého anglického hrvolia-ka“, plukovník bol v skutočnosti šlachovitý muž a nadšený hráč vodného póla. Rodák z amerického štátu Washington meral takmer meter osemdesiat a vážil okolo sedemdesiatro kilogramov. Počas prvej svetovej vojny sa vyznamenal ako príslušník kavalérie a už vtedy nabral skúsenosti aj ako väzenský dozorca vo vojenskom záchytnom centre vo Fort Oglethorpe v Georgii. Pred jeho príchodom panovala v pevnosti katastrofálna disciplína. Úteky boli takmer na dennom poriadku a usvedčení vrahovia uplatňovali svoje vlastné pravidlá prostredníctvom praktiky, ktorú Andrus nazval „kengurím súdom“. Po jeho nástupe rozpútali odsúdenci vzburu a celý jeden blok zničili. Nový veliteľ však prinútil vodcov besnenia neporiadok upratať, dal postaviť samotky a spísal nový väzenský poriadok. Následne prikázal dozorcami zastreliť každého, kto sa pokúsi o útek. Odvtedy bola disciplína ukážková.

Na konci prvej svetovej vojny Andrusa preradili na vojenskú základňu Presidio of Monterey v Kalifornii, kde pracoval ako väzenský a spravodajský dôstojník. Počas

dvadsiatych rokov slúžil v jednotke kavalérie na Filipínach. Kolegovia ho vnímali ako formálneho, naškrobeného a panovačného človeka, ktorý nezniesol akúkoľvek odchýlku od pravidiel. A tak americká armáda usúdila, že dokonale spĺňal podmienky stať sa riaditeľom väznice pre prominentných nacistov po skončení druhej svetovej vojny.

Göring dorazil do Ashcanu roztrpčený nedostatkom rešpektu amerických vojakov, ktorí počas jeho prevozu z letiska v jeho prítomnosti prežúvali žuvačky. Göring sa vo svojej teraz už poriadne prepotenej uniforme Luftwaffe hlásil v Andrusovej kancelárii. Andrus k nemu od prvej sekundy pocítil antipatiu. „So záhybmi tuku, ktoré sa mu roztrasene hýbali pod sakom uniformy, mal majestátnu postavu,“ všimol si Andrus a dodal, že Göringa považoval za „nahlúplo sa škeriaceho lajdáka“. Göring sa doslova škvaril pod odsudzujúcim pohľadom veliteľa.

Göring si okrem svojho lokaja Kroppa so sebou priniesol tucet kufrov s monogramom a veľkú červenú škatuľu na klobúk. Personál väznice strávil celé jedno popoludnie kontrolou batožiny hľadaním možného kontrabandu. Narazili na rôzne špeciality, napríklad vojenské medaily zdobené drahými kameňmi, diamantové a rubínové prstene, šperky s motívom hákového kríža, manžetové gombíky s polodrahokamami, Göringov Železný kríž, vyznamenanie z prvej svetovej vojny; hodvábnu spodnú bielizeň, papuče do spálne, termofo, štyri kusy okuliarov, dva orezávače cigár a množstvo hodínok, kravatových spôn a puzdier na cigarety. Göring sa takisto vybavil značnou hotovosťou v hodnote 81 268 ríšskych mariek (čo by dnes zodpovedalo kúpnej sile okolo milióna amerických dolárov). Vystatoval sa, že na jednom z jeho prsteňov mal osadený ten najväčší smaragd, aký kedy ako zberateľ drahokamov videl. Tento